

PŘÍKLADY OPATŘENÍ VE STÁTECH V POVODÍ LABE

Německo

Náhradní novostavba zdymadla Steinhavel včetně rybího přechodu

Zdymadlo Steinhavel se nachází na vodní cestě Horní Havoly mezi jezery Röblinsee a Menowsee u km 64,300, na takzvané „Kamenné Havole“ (Steinhavel), která představuje přirozený vodní tok o celkové délce cca 10 km. Spolu s novou stavbou zdymadla (jako náhradou za staré zdymadlo) vybudoval Úřad pro úpravu a novou stavbu vodních cest (Wasserstraßen-Neubauamt – WNA) v Berlíně nový rybí přechod a uvedl jej úspěšně do provozu dne 5. listopadu 2024. Opatřením byla Kamenná Havola opět zprůchodněna pro ryby. Celkem bylo vynaloženo 38 mil. eur, z toho 6 mil. na rybí přechod.

Rybí přechod na zdymadle Steinhavel (foto: WNA Berlin)

Substrát dna rybiho přechodu (foto: WNA Berlin)

Rakousko / Česká republika

Obnova migrační prostupnosti na horním toku Malše

V roce 2021 udělily orgány vodního práva a ochrany přírody České republiky a Rakouska svá povolení k odstranění příčných staveb a k vytvoření přírodního podélného profilu Malše. Celkem bylo na Malši v úseku v říčním km 68,590 – 77,430 kompletně odstraněno 10 stávajících příčných staveb.

Rakouští a čeští odborníci odchytili rybí obsádku a přemístili ji do nedotčených oblastí. Navíc byl materiál v případě odběru písků průběžně prohledán z hlediska výskytu mihulí a perlorodek říčních. Stavební dohled zajistila rakouská inženýrská kancelář a partnerská česká kancelář.

V roce 2024 bylo dokončeno kontrolní vodoprávní řízení této ukázky dobré spolupráce mezi Českou republikou a Rakouskem.

Horní Malše – odstranění příčných staveb (foto: Amt der OÖ. Landesregierung/Gewässerbezirk Linz)

PŘÍPRAVA AKTUALIZACE PLÁNU POVODÍ NA ČTVRTÉ PLÁNOVACÍ OBDOBÍ

V prosinci 2024 byl na internetových stránkách MKOL zveřejněn dokument pro připomínky veřejnosti k časovému plánu a programu prací pro přezkoumání a aktualizaci plánu povodí na čtvrté plánovací období 2028–2033. Připomínky je možno podat do 22. června 2025.

Dokument vysvětluje jednotlivé kroky do konce roku 2027. Časový plán je v souladu s termíny stanovenými RSV:

- do 22. 12. 2025: zveřejnění předběžného přehledu významných problémů nakládání s vodami k připomínkám,
- do 22. 12. 2026: zveřejnění návrhu aktualizovaného Mezinárodního plánu povodí Labe (část A) na období 2028–2033 k připomínkám.

Redakční uzávěrka: 17. 2. 2025
Náklad: 400 výtisků v českém jazyce
800 výtisků v německém jazyce
Tisk: Harzdruckerei Wernigerode
Max-Planck-Straße 12/14
38855 Wernigerode

Postfach 1647/1648
39006 Magdeburg
Fürstenwallstraße 20
39104 Magdeburg

Tel.: +49 (0)391 400 03-0
Fax: +49 (0)391 400 03-11
E-Mail: sekretariat@ikse-mkol.org
Internet: www.ikse-mkol.org

RÁMCOVÁ SMĚRNICE O VODÁCH V POVODÍ LABE

V březnu 2022 byl podle povinností vyplývajících z Rámcové směrnice o vodách (směrnice 2000/60/ES, dále jen RSV) zveřejněn aktualizovaný Mezinárodní plán povodí Labe, který platí pro třetí plánovací období 2022–2027. Koncem roku 2024, tedy v polovině tohoto období, státy v povodí Labe informovaly Evropskou komisi o pokroku dosaženém při realizaci opatření k dosažení cílů RSV.

Při této příležitosti by MKOL ráda informovala veřejnost o pokroku při plnění nadregionálních environmentálních cílů stanovených v plánu povodí na mezinárodní úrovni. Jedná se především o řešení identifikovaných významných problémů nakládání s vodami, kterými jsou: zlepšení struktury a průchodnosti vodních toků, snížení významného látkového zatížení živinami a znečišťujícími látkami a dopady klimatické změny. Vedle toho jsou zde uvedeny také příklady realizovaných opatření.

VÝSLEDKY PLNĚNÍ NADREGIONÁLNÍCH ENVIRONMENTÁLNÍCH CÍLŮ STANOVENÝCH V MEZINÁRODNÍM PLÁNU OBLASTI POVODÍ LABE

Zlepšení struktury a průchodnosti vodních toků

Obnovení průchodnosti pro ryby, mihule a na lokální úrovni také pro makrozoobenthos je jednou z úloh při implementaci RSV v povodí Labe. Koordinace tohoto významného problému nakládání s vodami se zaměřuje na takzvanou nadregionální prioritní říční síť. Na období let 2022–2027 je plánováno zprůchodnit celkem 114 míst s příčnými překážkami na 58 vodních tocích v povodí Labe.

Některá z těchto opatření již byla realizována, např. v Německu na řece Sude nebo Steinhavel a v České republice na Jizeře, Úhlavě a Ploučnici. Mnohá z těchto opatření ovšem vyžadují časově náročná schvalovací řízení a jsou také vázána na další vodo hospodářská opatření, např. sanační opatření na samotné příčné stavbě, nebo jsou zapojena do rozsáhlého plánování rozvoje vodních toků včetně

opatření ke zlepšení struktury vodních toků. Dosud tudíž mohla být ukončena pouze část opatření k obnovení průchodnosti. Usiluje se však o to, aby plánovaná opatření byla do konce roku 2027 realizována.

Vedle průchodnosti vodních toků klade plán povodí také důraz na zlepšení jejich struktury. Na mezinárodní úrovni jsou k tomu uvedena obecná doporučení s odkazem na publikace MKOL a koncepce na národní úrovni. Pro většinu toků v povodí Labe byly na národní úrovni stanoveny návrhy konkrétních opatření, které jsou postupně upřesňovány a realizovány.

Snížení významného látkového zatížení živinami

Vnosy živin do povrchových a podzemních vod zůstávají i ve třetím plánovacím období jedním z hlavních vlivů v povodí Labe. Vysoké odnosy živin z vnitrozemí navíc znesnadňují dosažení environmentálních cílů v Severním moři. Zatížení dusíkem a fosforem sice dlouhodobě klesalo, přesto takřka nikde nejsou dosaženy environmentální cíle v oblasti živin. Velmi variabilní hydrometeorologické podmínky zaznamenané v posledních letech vedly k silnému kolísání hodnot koncentrací a odnosu živin.

Cílové průměrné roční koncentrace dusíku a fosforu z hlediska ekologie moří v bilančních profilech Hřensko/Schmilka a Seemannshöft na Labi ve srovnání s jejich průměrnou roční koncentrací za období 2018–2022 jsou uvedeny v tabulce 1.

Cílů ke snížení vnosů živin lze dosáhnout pouze společným plánováním a realizací opatření v celém povodí Labe. Důležitá opatření jsou jmenována v desetibodovém plánu ve Strategii ke snížení obsahu živin ve vodách v mezinárodní oblasti povodí Labe (www.ikse-mkol.org).

Tab. 1: Přehled potřeby snížení koncentrací celkového dusíku (N) a celkového fosforu (P) v mezinárodní oblasti povodí Labe na základě dat za období 2018–2022

Potřeba snížení vnosů v ČR v profilu Hřensko/Schmilka (hraniční profil)	N	P
Cílová koncentrace z hlediska ekologie moří (roční průměr)	3,2 mg/l	0,1 mg/l
Průměrná roční koncentrace za období 2018–2022	3,56 mg/l	0,14 mg/l
Překročení cílové koncentrace o	0,36 mg/l	0,04 mg/l
Potřeba snížení v % vůči cílové koncentraci (roční průměr)	10 %	29 %
Potřeba snížení vnosů pro ochranu moří v profilu Seemannshöft	N	P
Cílová koncentrace (roční průměr)	2,8 mg/l	0,1 mg/l
Průměrná roční koncentrace za období 2018–2022	2,94 mg/l	0,19 mg/l
Překročení cílových koncentrací o	0,14 mg/l	0,09 mg/l
Potřeba snížení v % vůči cílové koncentraci (roční průměr)	5 %	47 %

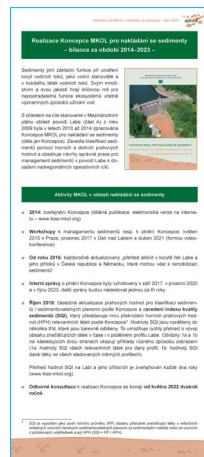
Snížení významného látkového zatížení znečišťujícími látkami

Díky rozsáhlým sanacím a opatřením na ochranu životního prostředí došlo od 90. let 20. století k výraznému snížení koncentrací znečišťujících látek v Labi a jeho povodí. Přesto však některé persistentní znečišťující látky, které se kumulují v sedimentech a vodních organismech, zůstávají nadregionálním problémem.

Nezbytná opatření jsou plánována a realizována s ohledem na původce a na cesty vnosu. Kromě nadále nezbytných detailních analýz aktuálního zatížení sem patří rovněž plány na zamezení či snížení vnosu znečišťujících látek, nakládání se sedimenty, sanaci starých ekologických zátěží a opatření v oblasti odvodňovacích štol starých rudných dolů. Četná opatření se plánují a realizují na základě Konceptu MKOL pro nakládání se sedimenty (MKOL, 2014). V centru zájmu přitom stojí odstraňování starých sedimentů a sanace bodových zdrojů a starých zátěží.

V roce 2018 byl zaveden takzvaný index kvality sedimentů (SQI). Vypočítává se jako podíl ročního průměru obsahu příslušné relevantní znečišťující látky v měsíčních směsných vzorcích a její horní prahové hodnoty podle Koncepce a je vhodný pro klasifikovanou vizualizaci vývoje obsahu znečišťujících látek relevantních pro Labe v sedimentovatelných plavinách a v sedimentech.

MKOL vydala v roce 2024 samostatný informační list k realizaci Koncepce, který je k dispozici na internetových stránkách MKOL nebo jej lze na požádání obdržet v tištěné podobě.

Dopady klimatické změny (sucho, nedostatek vody, extrémní hydrologické jevy a další dopady)

Státy v povodí Labe se na národní úrovni ve zvýšené míře zabývají dopady klimatické změny a potřebnými adaptačními strategiemi. Změny v parametrech vodního režimu a jakosti vody sice ještě nejsou přesně předpověditelné, přesto je nutno je při vodohospodářském plánování brát v úvahu. I přes velké nejistoty ohledně jejich rozsahu a dopadů existuje mnoho opatření a možností, jež jsou užitečné pro stabilizaci a zlepšení stavu vod, nezávisle na tom, jaké klima bude v budoucnosti.

V říjnu 2023 byl schválen Mimořádný mezinárodní program měření Labe pro sledování jakosti vody v případě extrémní hydrologické situace (povodňové stavy, období sucha). Výsledky budou využity pro odhad akutních i dlouhodobých rizik spojených s látkovým zatížením a mohou být podkladem i pro návrh opatření s ohledem na klimatickou změnu.

V roce 2023 MKOL také zveřejnila Analýzu málovodného období 2014–2020 v povodí Labe, která je zpracována pro povrchové i podzemní vody. V roce 2025 bude tato analýza rozšířena na desetileté období 2014–2023.

V rámci MKOL bylo opět otevřeno téma managementu množství vod. S ohledem na již faktické nebo blížící se ukončení těžby hnědého uhlí v české i německé části povodí Labe je zde velmi aktuální téma hydrických rekultivací zbytkových jam po těžbě. Na mezinárodní úrovni k tomu byla v roce 2024 zahájena výměna informací při zapojení zástupců ministerstev, institucí a zainteresovaných expertů.

PŘÍKLADY OPATŘENÍ VE STÁTECH V POVODÍ LABE

Česká republika

Revitalizace Vltavy u Lužce nad Vltavou

V říjnu roku 2022 bylo dokončeno nejrozsáhlejší revitalizační opatření uvedené v Plánu dílčího povodí Dolní Vltavy, a to první etapa revitalizace závěrečného úseku řeky Vltavy pod Vraňany v říčním km 5,6 – 10,2 s celkovými náklady 180 mil. Kč. Jednalo se o úsek zregulovaný v 19. století pro plavební účely s rovnoběžnými břehy opěvněnými těžkým záhozem nebo dlažbou na suchu.

Opatření mělo za úkol především odstranění opevnění břehů, obnovu členitého koryta řeky, zlepšení spojení řeky s údolní nivou a diverzifikaci režimů proudění. V závislosti na úrovni hladiny významně narostla plocha sezónně zaplavovaných říčních pláží, bočních tůní a ramen. Ve vymezeném pásu budou umožněny přirozené morfologické procesy, na které je vázána existence cenných stanovišť. U vytvořených pláží, bočních ramen a tůní, strmých či mírně svahovaných břehů lze předpokládat postupný vývoj podle budoucího režimu průtoků. Obnažené šterkopisky a méně úživné zeminy vytvářejí vhodná stanoviště pro cennou dřevinu – topol černý (*Populus nigra*). Ve větší vzdálenosti od koryta vodního toku jsou navrženy výsadby ovocných dřevin s důrazem na použití starých odrůd.

Revitalizace Vltavy u Lužce nad Vltavou (foto: Povodí Vltavy, státní podnik)

PŘÍKLADY OPATŘENÍ VE STÁTECH V POVODÍ LABE

Německo / Česká republika

Snížení obsahu rtuti na přítoku do VD Skalka

Bavorské a české vodohospodářské orgány a státní podnik Povodí Ohře dlouhodobě řeší problematiku kontaminace rtuťí, která pochází z chemické továrny Chemische Fabrik Marktreidwitz (CFM). I když byl areál továrny sanován, je rtuť nadále uvolňována břehovou erozí zejména při velkých průtocích v řídce Kössein a Reslavě. Prostřednictvím krátkého úseku Ohře se rtuť dále dostává do vodní nádrže Skalka v České republice, kde je zachycena v sedimentech. Dosavadní spolupráce vedla k řadě bilaterálních odborných studií a k realizaci několika opatření na bavorské straně. Jedná se především o postupnou úpravu vodních toků Kössein a Reslavy s cílem

stabilizovat dno a břehy pomocí protierozních a protimobilizačních opatření. Tato opatření se provádějí po etapách na kratších úsecích (desítky až stovky metrů). Po složitých bilaterálních jednáních byla zvolena sice technická, ale přesto přírodě blízká opatření, jako je stabilizace těžkými kameny a srubovými konstrukcemi.

Za účelem efektivnějšího monitorování koncentrací rtuti ve vodě a v plaveninách uvedla bavorská vodohospodářská správa na Reslavě v obci Schirnding v červnu 2024 do provozu automatickou vzorkovací stanici.

*Reslava – stabilizace břehu srubovou konstrukcí
(foto: Wasserwirtschaftsamt Hof)*

Reslava – automatická vzorkovací stanice v obci Schirnding
(foto: Wasserwirtschaftsamt Hof)

Německo

Revitalizace údolní nivy vodního toku Dahle

Na jaře roku 2024 byla jako kompenzační opatření dokončena revitalizace údolní nivy vodního toku Dahle v souvislosti s výstavbou manipulovatelného odlehčovacího poldru Aušig na Labi. Opatření bylo realizováno na základě zakázky saské Zemské správy přehrad (LTV). Vyloubením terénu a vytvořením průtočného profilu odpovídajícího typu vodního toku byl přibližně obnoven původní průběh toku Dahle v délce cca 1 120 m. Vlastní dynamický a přírodní vývoj toku Dahle byl iniciován vhodnými strukturálními opatřeními, jako jsou vnášení pařezů a mrtvého dřeva, vytváření břehových zátok, šterkových nánosů a výhonů z kůlů i zakotvení vegetačních válců v nové trase vodního toku. Podél vodního toku byly vytvořeny trati břehových trvalek a vysazeny lužní keře a listnaté stromy. Převážnou část dosavadního říčního koryta bylo možno zachovat tím, že bylo pouze částečně zasypano, a nyní slouží jako průsakový průleh pro dešťové vody i jako suchá nádrž k odlehčování povodňových průtoků.

Letecký snímek toku Dahle po revitalizaci (foto: LTV)

Letecký snímek toku Dahle před revitalizací (foto: LTV)

Revitalizací vodního toku a současným založením druhově bohatých a poikilohydrických lužních luk (s proměnlivým množstvím vody) na intenzivně obhospodařených travních porostech a orných půdách

byl vytvořen další významný stavební kámen k implementaci evropské RSV včetně ochrany doprovodných údolních niv vodních toků v přímé souvislosti s Labem. Celkové náklady činily asi 835 000 eur.